

Malmöhus nya slottsmuseum

Studio hösten 2010

Kulturhistorisk bebyggelsevård, -restaurering och ombyggnad
professor Mats Edström, Institutionen för Arkitektur & Byggd miljö

Malmöhus nya slottsmuseum

Kulturhistorisk bebyggelsevård, -restaurering och ombyggnad

Fördjupning vårterminen 2010, 18hp, ABV +10, 6 hp ABVN15 kursansvarig professor Mats Edström

Gästlärare (preliminärt) Margret Portilo, professor Florida Univ, Dorte Mandrup, Köpenhamn, Norman Weiss professor, Columbia Univ, New York, Mikael Nädele slottsark Karstens fästning. Einar Jarmund, Oslo

Mål och innehåll

Malmöhus är sydsveriges största museum. Anläggningen med renässansslott, försvarstorn och 1930-talets utställningsbyggnad är mogen för en större förnyelse, uppgradering och förädling.

Museet ingår i ett museistråk tillsammans med Tekniska museet, Kommendanthuset, Väderkvarnen Hoddorna och Garveriet. Stråkets karaktär och aktivitet behöver utvecklas och ges en frisk, arkitektonisk tolkning som tilltalar den moderna människans livsstil samtidigt som de historiska byggnadernas egenart främjas och tydliggörs. Malmöhus slott är byggnadsminnesförklarat och omges av yttre vallgravar, kurtiner och bastioner som möjliggör nyskapande, mångdimensionella tillägg som utmanar traditionella föreställningar om historisk miljö. Rekonstruktion, omformning och transformering av historiska byggnader om- och tillbyggnader är möjligheter för framtidens Malmöhus slottsmiljö.

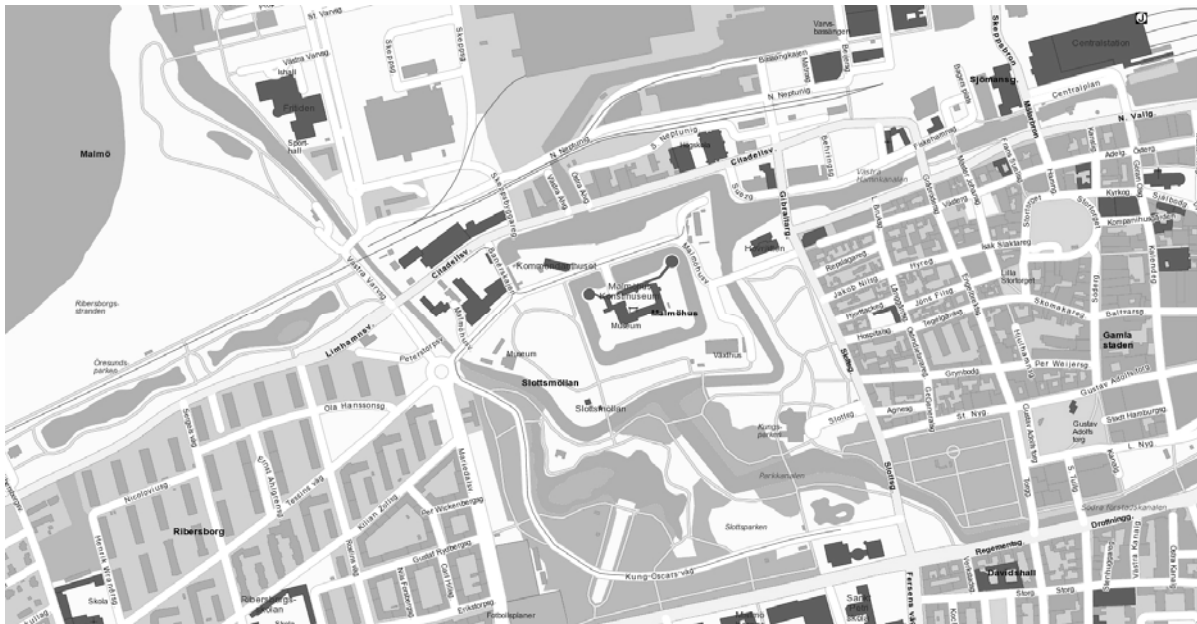
Höstens fördjupningskurs arbetar med:

-förnyelse och förädling av Malmös värdefullaste byggnadsmiljö som regionmuseum och konstmuseum med ny entré, restaurang, informationscentrum, barnmuseum, mm, tillgängligt för alla.

-omformning och förädling av kvaliteter som lyfter fram en attraktiv, historisk museimiljö

-restaurering och rekonstruktion av slottsbyggnader från renässans till funkisens 1930-tal

Malmöhus slottsmiljö i omgivande stadsmiljö.

Arkitektens arbete i kulturhistorisk kontext är i dynamisk förändring. Att utmana statiska föreställningar om autenticitet och helhetsverkan ger möjligheter för spänningsladdade möten mellan nytt och gammalt, en laddning som skapar nya värden och uttryck för tidens immaterialitet.

Samhället förändras och vi ställer nya krav på etablerade institutioner. Vi förädlar det gamla för att tillgodose nya behov som utvecklingen och den moderna människan kräver. Hur kan det nya gestaltas och uttrycka samtidens flöde i en kulturhistorisk miljö? Hur kan vi använda äldre byggradition och de nya materialen för en hållbarare utveckling, bättre energihushållning, ökad livslängd? Hur kan vi förtäta, dramatisera, skapa en kreativ miljö som attraherar större publik, ge liv och kraft i stadsmiljön året om?

Statens fastighetsverk har till det nationella kulturarvet (de kungliga slotten, riksfästningarna, residensen mm) knutit till sig mer än 40 sk slottsarkitekter och husarkitekter som garanterar designkvalitet och projekteringskompetens. Denna "slottsarkitektkurs" ger dig möjligheter att utveckla kompetens. Du får möta privatpraktiserande slottsarkitekter och internationella experter som pratar om den dynamiska kulturmiljön. I projektstudierna utvecklar du kompetens att undersöka, analysera och projektera en stor, komplex byggnadsuppgift med särskilda krav på dialog mellan samtidens behov och värdena i den kulturhistoriska miljön. Du väljer mellan sex olika specifika uppgifter; kreativ restaurering, ombyggnad av museimiljö och gestalta utbyggnader, nybyggnader vid Malmöhus slott och museistråk.

Borggårdsfasaden före och efter restaurering 1928-32.

Malmöhus slott och museum

Malmöhus slott är ett av södra Sveriges främsta riksfästen. Anläggningen är resultatet av 1537-42 års ombyggnad av det medeltida kastellet från 1360-talet och den kungliga myntgården med salsbyggnad från 1430-talet. Slottet restaurerades 1928-1932 genom arkitekterna Erik Lundberg och Nils Blanck och byggdes till genom arkitekt C-A Stoltz. De historiska byggnaderna är uppförda som ett kungligt palats och försvarsborg, med spärmurar, entrétorn och försvarstorn, vallar och vallgravar. Efter Sveriges erövring av Skåne utvidgades anläggningen med omfattande försvarskonstruktioner, bastioner och vallgravar. Sedan slottet spelat ut sin roll som befästning och militär utbildningsort blev Malmöhus fängelsefästning 1828-1914. I slutet av 1920-talet inleddes en genomgripande restaurering samt nybyggnad av det museum som öppnades 1938. Museet är integrerat i de gamla byggnaderna är Sydsveriges mest besökta museum. Slottsholmen och de gamla byggnaderna som förklarade byggnadsminnesmärke 1935, sedan 1989 kallat statligt byggnadsminne.

Ny arkitektur möter historisk miljö, Neues museum, Berlin av arkitekt David Chipperfield, London

Programkrav

Fastighetsverkets nya vårdprogram föreskriver att kulturhistoriska värden vid Malmöhus förädlas och levandegörs med aktiviteter som avpassas det regionala museets olika funktioner. Behovet av förnyelse är nödvändig för att möta publikens krav och önskemål om ett **välkommande, öppet, överblickbart och orienterbart museum med attraktiva samlingar och interaktivitet**. Behovet av program och aktiviteter i samband med utställningarna; guidade visningar, video presentation, interaktiv screen vid objekten stimulerar besökarens förmåga att ta in utställningen, gör besöket roligt och händelserikt, väl värt ett återbesök.

Malmöhusvågen, vallarna och parkeringen är viktig att förädla. Ex Highline, New York, DS+R.

Viktiga arkitekturfrågor att lösa i det befintliga museet är:

- **bättre välkommande entré med överblick och orienterbarhet**
- **nytt museitorg med olika alternativa vägar in i museet**
- **ny förbättrad cirkulation i hela museet**
- **ny stor sal för tillfälliga utställningar i anslutning till entrén**
- **nytt café och restaurang med ute och takterrassservering**
- **skulpturgård eller skulpturterras**
- **öppenhet och bättre kontakt med slottsgården, för aktiviteter på slottsgården**
- **iscensättning av de två södra bastionerna,**
- **ökade aktiviteter på vallarna, rekonstruktion av rudetter och de yttre vallkonstruktionerna**
- **ny parkering, reducering av genomfarts- trafiken på Malmöhusvågen**
- **ökad kontakt med vattenspegeln på de yttre vallgravarna**
- **ny konstmuseieflygel**
- **förbättrad tillgänglighet i hela museet.**

Projektet kommer att utgå från klart definierade programkrav som motsvarar tävlingsprogrammets detaljnivå. Projektets fokusering kommer därför att ligga på det kreativa undersöknings- och analysarbetet samt på gestaltungs- och organisationsarbetet, d v s att skapa nya rumsliga sammanhang och modernisera exteriör och interiör utformning av 1930-talets byggnader på slottsholmen.

Kontexten

Fästningsanläggningen vid Malmöhus bildar tillsammans med Kungsparken ett stort sammanhängande rekreativt område i centrala Malmö. Området har en värdefull prägel av museal kulturmiljö, promenadstråk och parkmiljö med festspelplats omedelbart öster om slottet. Allmänheten har tillträde till större delen av byggnader och markytor på slottsholmen. Slottsgården och vallarna är en resurs som bör utnyttjas för levandegörandet. Bastionvallarna bör förbättras och utvecklas för allmänheten. Byggnaderna används i sin helhet för Malmö museers verksamhet och besöks årligen av mer än 250 000 personer, ett av sydsveriges mest besökta utflyktsmål. Verksamheten är uppbyggd med permanenta utställningar för konst, etnografi och naturmiljö av lokal- och regionalhistoriskt intresse. En stor del av utställningarna är arrangerade för att möta grundskoleundervisningens behov. Dessutom genomför museet årligen tillfälliga tema-utställningar med stor publiktillströmning.

Museets utställning planerades ursprungligen som en rundvandring med slottets kungsvåning som ett av huvudmålen. Till detta stråk länkades under 1950-talet en passage till västra tornet. Målet är att etablera motsvarande rundvandring till östra tornet samt att tillgänglig- och levandegöra fängelsefästningen med en permanent utställning. Aktuella planer är att ställa i ordning slottets fjärde plan som studieavdelning med tillträde till skyttegången mot norr. Det är ett

mål att även integrera detta våningsplan i slottets rundvandring och göra det tillgängligt för alla.

Optimal tillgänglighetspolicy skall gälla. Detta innebär att åtgärder för förbättrad tillgänglighet skall betraktas som ett uttryck för en humanistisk människosyn och vara ett avtryck från vår tid. Samtidigt skall åtgärderna genomföras på ett sätt som förenar tillgänglighet och tillvaratagande av kulturvärdena samt hålla hög kvalitet i material och utformning.

Levandegörande

Det är ett primärt intresse för SFV att informera, presentera och levandegöra slottets historiska byggnader, exteriört och interiört samt gårdarna och vallarna på slottsholmen. Anläggningen har kapacitet för utökade aktiviteter genom utveckling av existerande verksamheter och nya evenemang. Detta kan ytterligare öka intresset för slottet och möta det växande behovet från kulturturism i regionen. Historiskt är Malmöhus starkt förbundet med staden. Underhand som staden vuxit ut har balansen i detta samband förändrats. Även slottets kontakt med havet har successivt gått förlorad genom omfattande utfyllnader och nybyggnader i hamnområdet. Idag är det svårt för en oinvigd betraktare att förstå anläggningens läge vid sundet. Målet är att detta förhållande bör förtydligas genom information, tillgång till skyttevåningens utsikt och genom att framtida planering kan öka slottets kontakt med vattnet.

"Parasit"-, restaurerings- och kontexttillägg.

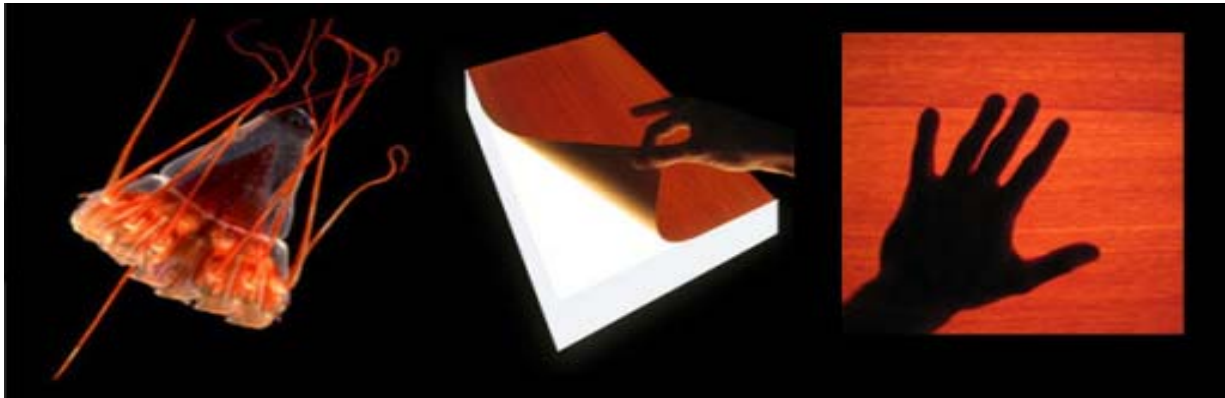

Diller, Scofidio + Renfros ombyggnad av Julliard School, New York upplöser den gamla byggnadens slutenhet och låter verksamheten samspela med gatan och omgivningen.

Projektinriktning

Den historiska Malmöhus slottsmiljö är som kulturhistorisk miljö en icke förnyelsebar tillgång men en tillgång som kan förbättras, utvecklas och förädlas. I denna fördjupning utformar vi lösningar om hur man bättre tillgodose nutida och framtida behov, på den gamla arkitekturens villkor och kvalitet. Det ställs ständigt nya krav på äldre byggnader och miljöer. Förändringar kan ske på den historiska arkitekturens villkor med klok varsamhet. Nya krav på funktionskrav, ekologisk hållbarhet, förbättrad tillgänglighet, modern avfallshantering, säkerhet mot brand och inbrott, datoriserad utrustning etc, är centrala frågeställningar; Hur skall vi undersöka, analysera och värdera befintliga byggnaders arkitekturkvalitet? Hur kan vi upptäcka deras kapacitet till komplettering, förändring, förnyelse? Hur kan vi bygga vidare på kontextens inneboende möjligheter och hur kan vi förbättra och vidareutveckla kvaliteterna?

Att vårda och förnya byggnader som tillhör vårt gemensamma kulturarv kräver kunskap och respekt för äldre arkitekters verk. Målet är att träna en metodik, att undersöka och att analysera den befintliga arkitekturens uppbyggnad och egenart. Skilda tekniker att platsstudera arkitektur prövas. Om- och tillbyggnad kräver en mycket precis metodik och en övertygande arkitektonisk känsla i arbetet att lägga nytt till gammalt. Träning av det konstnärliga designarbetet och det metodiska undersöknings- och analysarbetet är huvuduppgifterna i projektet.

Detaljarbetet är en viktig del av fördjupningen.

Arbetsplan

Projektet inleds med platsstudier och instudering av byggnaderna. Redan i tidigt skede gör vi en snabbskiss till ny- om- och tillbyggnad, en skiss som vi sedan använder för att fördjupa inventering och bebyggelseanalysen på plats. Sedan gör vi en instudering av byggnaden och området i syfte att beskriva arkitektoniskt koncept, rumslig- och funktionell organisation, konstruktion och teknik. En analys av förutsättningarna (SWOT-analys, skadebild och kapacitet) och de nya krav som ställs av vår samtid bildar utgångspunkt för fördjupning; att bearbeta, omforma byggnaden. Projektet är uppdelat i tre huvuddelar.

1. Förprojektering

Vi tillämpar grafiska undersökningsmetoder och t ex 3D-scanning för att instudera den existerande stadsbildens/arkitekturens egenart, tekniska struktur och system. Vi registrerar problem och skadebild samt identifierar och upprättar program till restaurerings-, om- och utbyggnadsbehov. Fältövningar och seminarier.

2. Byggnadsanalys

Vi sammanläser våra fältinventeringar och presenterar bilder av byggnadens problembild, kvalitet och kapacitet. Vi gör målbeskrivning, visioner för det nya, konsekvensanalys och seminarium om restaureringsprinciper.

3. Projektering och genomförandet

Vi skissar gestaltningen av förnyelsen i förhållande till den befintliga arkitekturen och vi gör modeller, material- och hantverksövningar som preciserar våra utformningsval. Under projektet besöker vi pågående eller nyligen genomförda restaureringar för att se och värdera tillämpningar av modern bevarande- och förnyelsesyn, arbetsformer och slutpresentation.

Arbetsformer Efter en inledande platsstudier och objektval kommer du att utveckla din egen huvuduppgift och med djupgående detaljstudier med ett utsnitt av byggnaden. I schemat har vi lagt in ett avsnitt med teorifördjupning och föreläsningar med referensexempel. Du kommer att detaljutforma ner till möbelnivå och göra material- och teknikföreskrifter för utförandet.

Studieresa

Vi planerar att göra en studieresa för att se och studera internationella exempel inom museers om- och nybyggnad och om mötet mellan ny och gammal arkitektur. Studieresan planeras till museer i Tyskland, Schweiz och det nya Museikvarteret i Wien.

Slutpresentation

Material- och detaljutformningsfrågorna har en avgörande betydelse i mötet mellan nytt och gammalt och ägnas därför särskild behandling under hela höstterminen. Vid din slutinlämning kommer du därför att särskilt redovisa modell eller materialprover/beskrivningar utöver ritningsmaterialet. Vid slutinlämningen visar du materialet i moden presentationsteknik (PowerPoint). I kursen kan du utveckla din användning av datorbaserade presentations- och visualiseringsmetoder (VR).

Medverkande

Projektet planeras i samverkan med Malmöhus museer, Malmö stads kulturarvsavdelning samt Statens fastighetsverk.

Kursen innehåller en inspirations- och kunskapsinhämtande fas med material från arkitektpraktiker samt gästföreläsningar som samordnas med avdelningens övriga kursverksamhet.

Presentationsbedömning

Vid slutredovisning bedöms projektövningsens resultat och dess genomförande (processarbetet) med Godkänd/Icke Godkänd. Grundförutsättning för presentationsbedömning är både aktivt deltagande under projekttiden och redovisad projektredovisning.

Litteratur

Feilden, Bernard. *Conservation of Historic Buildings*, 3rd ed. Architectural Press 2003.

Jukka Jokilehto, *History of Architectural Conservation*. 1st ed. Butterworth –Heinemann 2002.

Siré, Elena. *Considerate Accessibility - in the renewal of building environments*. Svensk byggtjänst 2001.

ICOMOS, Charters, www.icomos.com (2010-04-24)

World Heritage Convention, www.whc.unesco.org (2010-04-20)

World Monument Fund. <http://www.wmf.org/> (2010-04-20)